

Minimální preventivní program
FLOW - Základní umělecké školy a Střediska volného času (SVČ)

Název a další data zařízení

FLOW - Základní umělecká škola a Středisko volného času

Sídlo

Obchodní 329

Čestlice

251 01

IČO: 05 825 423

RED_IZO: 691 010 307

IZO ZUŠ: 181 086 166

IZO SVČ: 181 086 409

Mail: info@krouzky.cz

Tel: 224 250 498

www.zuspruhonice.cz

Zařazení do sítě škol: 1. 9. 2017

Zřizovatel:

PRO PRŮhonické Děti, z.ú.

V parku 2309/6

Chodov

148 00 Praha 4

IČO: 228 94 616

Mail: info@krouzky.cz

Tel: 224 250 498

www.zuspruhonice.cz

Vedení školského zařízení:

ředitel: PhDr. Mgr. Marek Vraný

Zřizovací listina organizace byla schválena 30.9. 2016 a nabyla účinnosti k 1.9. 2017.

V Praze dne 1. 9. 2021

Předkládá: PhDr. Mgr. Marek Vraný

Tento program navazuje na koncepci prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže.

Je součástí harmonogramu SVČ pro školní rok.

Základním principem preventivní strategie uplatňované v SVČ je výchova a vedení účastníků zájmového vzdělávání ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a rozvoji osobnosti.

V tomto smyslu vedou pedagogové volného času a externí pracovníci klienty k osvojování norem mezilidských vztahů respektujících identitu a individualitu klienta, a rozvíjejí zejména pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka, respekt k individualitě každého jedince, humánní a tolerantní jednání, jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

Pedagogové a externí pracovníci se snaží vytvářet podmínky pro smysluplné využití volného času.

V plánu SVČ je naznačeno preventivní působení školského zařízení na klienty v těchto oblastech:

1. Boj proti drogovým závislostem, alkoholismu a kouření.
2. Ohrožování mravní výchovy mládeže, týrání a sexuální zneužívání dětí.
3. Adaptace klientů a umění učit se, zdravý způsob života.
4. Volný čas a zájmové aktivity.
5. Zneužívání virtuálních drog (počítače, televize a video) a patologické hráčství (gambling).
6. Záškoláctví.
7. Šikanování, vandalismu a jiných forem násilného chování (např. divácké násilí apod.).
8. Xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu.

Plán vychází z Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže č.j. 20 006/2007-51 ze dne 16.10.2007, Metodického pokynu MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance ze dne 23.3.1999 č.j.14423/99-22, Metodického pokynu k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví ze dne 11. 3. 2002, č.j.10194/2002-14, Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2005/2008 a Strategie prevence kriminality na léta 2008/2010

CHARAKTERISTIKA ŠKOLSKÉHO ZAŘÍZENÍ SVČ

SVČ poskytuje zájmové vzdělávání v souladu se školským zákonem v platném znění, vyhláškou č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, v platném znění (vyhláška o zájmovém vzdělávání) a Školním vzdělávacím programem SVČ.

Zájmové vzdělávání poskytuje SVČ zejména příležitostnou výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činností nespojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání (divadelní, pěvecká či taneční vystoupení a přehlídky, dny otevřených dveří, akce pro širokou veřejnost, specializované výstavy), pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činností (zájmové kroužky, kurzy, kluby a oddíly), táborem a další činností spojenou s pobytem jak v místech, kde SVČ vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání, tak i mimo tato místa, osvětovou činností včetně shromažďování a poskytování informací pro děti, žáky a studenty, popřípadě i další osoby a vedení k prevenci sociálně patologických jevů (ICM), individuální práci, zejména vytvářením podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů, využitím otevřené nabídky spontánních činností, péčí o nadané děti, žáky a studenty prostřednictvím vzdělávacích programů, kurzů a exkurzí, organizováním soutěží a přehlídek dětí a žáků, a to ve spolupráci se školami a dalšími institucemi.

Personální zajištění vzdělávání je zajištěno týmem pedagogů i nepedagogických pracovníků s konstruktivním přístupem k práci. Vyučující mají pedagogickou i odbornou způsobilost. Velký důraz je kladen na další vzdělávání pedagogických pracovníků a na využívání takto získaných poznatků v praxi.

Rodiče jsou o činnosti SVČ informováni pravidelně elektronickou třídní knihou, v informacích pro rodiče, které SVČ zasílá při příležitosti konání akcí pořádaných SVČ či při sdělování důležitých informací a dále na internetových stránkách SVČ.

SVČ spolupracuje velmi úzce se základní školou Průhonice.

Motivační název ŠVP Průhonická paleta poznání vychází z naší snahy vytvořit účastníkům zájmového vzdělávání takové prostředí, kde se budou cítit dobře, budou spokojeni s prostředím SVČ a s ním spojeným smysluplným strávením svého volného času, vyučovými předměty, pedagogy i kompetencemi, kterými je SVČ vybaví. Samozřejmostí je i spokojenost pedagogických i nepedagogických pracovníků a v neposlední řadě i rodičů a zákonných zástupců.

OBECNÉ ZÁSADY (platí pro všechny pracovníky)

- vytvářet pozitivní školní klima,
- snažit se vytvářet optimální podmínky pro rozvoj žáků,
- sledovat vývojové a individuální zvláštnosti a potřeby žáků a odhalovat poruchy učení a vývoje,
- snažit se o navázání úzkého kontaktu školy se všemi rodiči žáků,
- učit žáky překonávat složité životní situace a posilovat v nich důvěru ve svoje vlastní schopnosti a dovednosti
- pomáhat jim nalézat smysl života

1. Oblast protidrogové prevence, boje proti alkoholismu a kouření (+ doporučení zákonným zástupcům)

- 1.1. Prevenci zneužívání návykových látek chápat v kontextu sociálně negativních jevů, jako je šikanování, vandalství, brutalita, patologické hráčství, xenofobie.
- 1.2. Zahrnout problematiku nejenom zakázaných drog, ale i volných drog (alkohol a tabák), zaměřit se i na běžně dostupné těkavé látky (lepidla, plyny, aerosoly), pozornost věnovat i zneužívání léků.
- 1.3. Poskytnout rodičům základní informace týkající se drog, včetně postojů SVČ k protidrogové problematice. Zajišťovat v případě potřeby poradenské služby specializovaných poradenských a preventivních zařízení pro studenty, rodiče a pedagogy.
- 1.4. Zajistit aktuální obměnu informací, kde budou důležité informace zpřístupněny všem klientům.
- 1.5. Návykové látky (postup v případě jejich výskytu a zneužívání)
 - diskrétní šetření, pohovor s dítětem,
 - uvědomit odbor sociální péče – akutní případ (prokázané ovlivnění drogou i alkoholem),
 - uvědomit rodiče a zdravotnické zařízení,
 - uvědomit policii v případě podezření z dealerství,
 - zajistit besedy s lékaři a psychology

(zpracováno dle souboru materiálů: TYŠLER, J. Školní metodik prevence.)

1.6. Důležitá doporučení a informace pro rodiče a zákonné zástupce

1.6.1. Jak poznám, že moje dítě bere alkohol nebo drogy?

- Změnila se osobnost Vašeho dítěte v poslední době v nějakém významném ohledu?
- Má časté výkyvy nálad?
- Straní se Vás?
- Je zlostný nebo depresivní?
- Tráví hodně času ve svém pokoji sám?
- Ztratil zájem o školu a o vyučování, případně další aktivity, např. sport?
- Zhoršil se jeho prospěch?
- Přestal trávit čas se starými kamarády?
- Přátelí se s dětmi, které se Vám nelíbí?
- Nesvěřuje se a nemluví o tom, kam chodí a co dělá?
- Máte pocit, že se Vám doma ztrácí peníze nebo věci (peníze potřebné na alkohol a drogy) nebo máte pocit, že má víc peněz, než byste očekávali (peníze získané z prodeje drog)?
- Reaguje nepřiměřeně, když s ním mluvíte o alkoholu a o drogách nebo se snaží změnit téma?
- Lže nebo podvádí?
- Pozorujete fyzické příznaky užívání drog nebo alkoholu?
- Rozšířené nebo zúžené zornice?
- Nejasné vyjadřování a myšlení?
- Ztratilo Vaše dítě zájem o koníčky?
- Ztratilo motivaci, nadšení a vitalitu?
- Našli jste někdy důkazy užívání drog nebo alkoholu, prášky, lahve?
- Zhoršil se vztah dítěte k členům rodiny?
- Zdá se Vaše dítě být nemocné, unavené a protivné ráno, po možném užití drog předešlý den?
- Přestalo se Vaše dítě o sebe starat, změnil se jeho styl oblečení?
- Zdá se být méně soustředěný?

1.6.2. Doporučení zákonným zástupcům, jejichž dítě má problémy s návykovými látkami

Co dělat jestliže je dítě pod vlivem drog a hrozí otrava

- neváhejte zavolat lékaře
- Používání drog není trestné, a dítěti proto žádný soudní postih nehrozí
- S dítětem pod vlivem drog nemá smysl se hádat
- Vážný rozhovor odložte na pozdější dobu
- Nespoléhejte na zázračné okamžité řešení, ale spíše na dlouhodobou výchovnou strategii. *Jejím základem je nepodporovat a neusnadňovat pokračující brání drog, naopak odměňovat každou změnu k lepšímu a povzbuzovat k ní. To, že taková strategie nepřináší vždy okamžitý prospěch, ještě neznamená, že je neúčinná. Může se totiž jednat o příliš velký problém, jehož řešení vyžaduje více času a spojenců.*
- Získejte důvěru dítěte a naslouchejte mu. *To je těžké, zvláště když říká a hlavně dělá z hlediska rodičů nesmysly, a když hájí hodnoty pro rodiče nepřijatelné. Vyslechnout dítě ale ještě neznamená přistupovat na jeho stanovisko.*

- Naučte se s dítětem o alkoholu a drogách mluvit.
- Bude-li dítě nějakou drogu obhajovat, vyslechněte ho, ale opatřete si protiargumenty.
- Uvědomte si své možnosti. *Dítě, které bere drogy nebo pije, bývá většinou nezralé a neschopné se o sebe postarat. Může tisíckrát pohrdat názory rodičů, ale většinou si nedokáže opatřit základní prostředky k životu. V tom je Vaše šance a síla. Určitou základní péči jste sice povinni nezletilému dítěti poskytnout, ale mělo by cítit, že Vaše péče je jiná, když se chová rozumně a když ne. Cílem je, aby dítě pochopilo, že skutečná samostatnost předpokládá schopnost se o sebe postarat.*
- Vytvořte zdravá rodinná pravidla. *Dítě by mělo vědět, jaké předvídatelné důsledky bude mít jeho jednání. Mělo by mu být jasné, že je výhodnější, když se bude chovat přijatelně.*
- Jestliže dospívající není ochoten ke změně, měl by nést důsledky. To se samozřejmě netýká situací, kdy je ohrožen život, např. při předávkování. (Teprve až vážné problémy, které drogy způsobí, jsou často důvodem k léčbě a změně).
- Předcházejte nudě. *Musíte počítat s tím, že může být nutné trávit v prvním období s dítětem mnohem více času. Měli byste mít přehled, kde je, co dělá, zamyslet se nad jeho denním programem a životním stylem.*
- Pomozte mu se odpoutat od nevhodné společnosti. To má pro překonání problému často podstatný význam. *Jestliže Vám potomek tvrdí, že si s lidmi, se kterými dříve bral drogy, chce jenom pobýt nebo si povídat, buď lže, nebo podceňuje nebezpečí. Někdy je možné uvažovat i změně prostředí.*
- Posilujte sebevědomí dítěte. *Najděte a udržujte křehkou rovnováhu mezi kritickým postojem vůči chování dítěte ("nelíbí se nám, že bereš drogy") a respektem vůči jeho osobnosti a lásce k němu ("vážíme si tě jako člověka a záleží nám na tobě"). Je to těžké, je to však nutné. Stejně nutné je i oceňovat třeba drobné pokroky a změny k lepšímu. Je také třeba vidět silné stránky dítěte, jeho možnosti a dobré záliby, které má možná z předchozí doby a na které se dá navázat.*
- Spolupracujte s dalšími dospělými. *Velmi důležitá je spolupráce v rodině. Rodiče by se měli ve výchově problémového dítěte dokázat domluvit. Jenom tak totiž nebude dítě uzavírat spojení s tím rodičem, který mu právě víc povolí. Důležitá je i spolupráce v rámci širší rodiny (babička), spolupráce s léčebnými zařízeními, školou, případně dalšími institucemi. Často až vážně míněná hrozba ústavní výchovy, nebo hrozba ohlášení krádeže v domácnosti na policii mohou přimět dospívajícího přijmout léčbu.*
- Osvědčuje se také, když rodiče dětí s těmito problémy spolu hovoří v rámci skupinové terapie nebo svépomocné organizace. Dokáží se navzájem pochopit a předávají si užitečné zkušenosti.
- Buďte pro dítě pozitivním modelem. *K tomu je nutné, abyste myslel i na své zdraví a svoji tělesnou a duševní kondici a abyste měl své kvalitní zájmy.*
- Neváhejte vyhledat profesionální pomoc pro sebe, jestliže dítě odmítá. V případě manželských nebo partnerských problémů se můžete např. obrátit na poradnu pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Pamatujte, že zvládnutím problémů zvyšujete i šanci na ovlivnění dítěte.
- Přístup k dítěti, které má problémy s alkoholem nebo jinou drogu, shrnuje anglické slovo "tough love". V češtině to znamená "tvrdá láska". Myslí se tím dobrý vztah k dítěti, snaha mu pomoci, ale zároveň cílevědomost a pevnost.

Čemu se vyhnout:

- **Nepopírejte problém.** Zbytečně by se tak ztrácel čas a rozvíjela se závislost na návykové látce.
- **Neskrývejte problém.** Někdo se za takový problém stydí a tají ho. Aby se dokázal v situaci lépe orientovat a citově i rozumově ji zvládat, měl by si naopak o problému s někým důvěryhodným a kvalifikovaným pohovořit. Měl by také hledat spojence.
- **Neobviňujte partnera.** Na to, abyste si vyřizovali s druhým rodičem dítěte staré účty a navzájem se obviňovali, není naprosto vhodná doba. Minulost se změnit nedá, budoucnost naštěstí často ano.
- **Nehledejte v dítěti zneužívajícím drogy spojence proti druhému rodiči.**
- **Nezanedbávejte sourozence dítěte zneužívajícího alkohol nebo jiné drogy.** Sourozenci problémového dítěte jsou více ohroženi, problémem v rodině trpí a Vaši péči a Váš zájem potřebují.
- **Nezanedbávejte bezpečnost dalších lidí v domácnosti, zejména malých dětí.** Člověk pod vlivem alkoholu nebo drog jim může být velmi nebezpečný, i když by jim za normálních okolností neublížil. Je také třeba myslet na to, aby se drogami, které dospívající domů přinesl, neotrávil další sourozenec.
- **Nefinancujte zneužívání drog.** S tím souvisí i to, aby rodina zabezpečila cenné předměty a nenechala se okrádat. Krádež nemusí uskutečnit samotné dítě, ale jeho "kamarádi", kterým dluží za drogy. Jestliže začalo dítě zneužívat pervitin nebo opiáty bývá otázkou času, kdy se začnou ztrácet peníze a cenné předměty. Nejde tu jen o majetek, ale také o okolnost, že ukradený majetek slouží špatné věci - totiž rozvoji závislosti. Argument, že by si dítě opatřilo prostředky jinak, např. prostitucí nebo krádežemi, neobstojí. Pokud bude závislost pokračovat, je pravděpodobné, že k tomu dojde stejně.
- **Nedejte se vydírat.** Vyhrožování fetováním, útekem, prostitucí nebo sebevraždou je častým a oblíbeným způsobem vydírání rodičů. Ano, všechna tato rizika 10 u závislých na drogách existují. Tím, že rodiče pod jejich tlakem ustupují, ovšem riziko nesnižují, ale zvyšují.
- **Nevyhrožujte něčím, co nemůžete nebo nechcete splnit.**
- **Vyhnete se fyzickému násilí.** Fyzické násilí většinou nevede k cíli. Často jen živí v dítěti pocit ukřivdnosti, vede k sabotování snah rodičů a k útekům.
- **Nejednejte chaoticky a impulzivně.**
- **Nevěřte tvrzení, že má dospívající drogy pod kontrolou, případně, že snižuje dávky a že drogu brzy vysadí.** Budte připraveni na to, že dříve či později pravděpodobně přijde krize. Využijte ji a trvejte na změně životního stylu, případně na nějaké skutečně účinné formě léčby, jestliže není dospívající schopen zvládnout problém sám.
- **Do nekonečna neustupujte.** Požadavek, aby lidé, kteří berou drogy, do vašeho bytu nechodili, je rozumný.
- **Nedělejte zbytečně "dusno".** Parta a nevhodní přátelé by se tím stávali pro dítě ještě přitažlivější.
- **Nezabouchněte dveře navždy.** I když dítě odejde, je dobré být připraven mu pomoci, pokud přijme určité podmínky.
- **Neztrácejte naději.** Vaším tichým spojencem je přirozený proces zrání. I hrozivý problém se mnohdy podaří úspěšně zvládnout.

1.6.3. Informace pro rodiče při selhání preventivních opatření SVČ

- V případě podezření na zneužívání návykových látek:
 - provést diskretní šetření a pohovor se žákem
- Při důvodném podezření:
 - okamžité kontaktování rodičů event. zákonných zástupců žáka, při negativní a nespolupracující reakci rodiny uvědomit sociální odbor
- Při průkazném zjištění zneužívání návykových látek ve škole nebo v případě, že žák je prokazatelně ovlivněn drogou (i alkoholem) v době zájmového útvaru ředitel školy nebo interní zaměstnanec školy:
 - kontaktuje zdravotnické zařízení a zároveň uvědomí rodiče, popř. zákonné zástupce
- V případě dealerství nebo podezření na porušení § 217 trestního zákona (ohrožení mravní výchovy dítěte) nebo zanedbání povinné péče:
 - uvědomí oddělení péče o dítě, odd. sociální prevence sociálního odboru OÚ
 - oznámí věc Policii ČR

2. Oblast Ohrožování mravní výchovy mládeže, týrání a sexuální zneužívání dětí

Při rozpoznání daného problému zajistit včasné intervence zejména v případech:

- domácího násilí;
- týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání;
- ohrožování mravní výchovy mládeže.

3. Oblast zdravého životního stylu

1. Zaměřit se na etické normy, jejichž dodržování je základním předpokladem normálního chodu společnosti. Vzhledem k tendencím mladých lidí upřednostňovat především svá práva a tvrdou kritiku směrem ke společnosti starších, seznamovat je především s povinnostmi, jejichž samozřejmým dodržováním vytváří člověk svou morální hodnotu v očích druhých.
2. Odstraňovat pocit „přetížení“ u klientů. Naučit je řešit stresové situace, řešit problémy formou her. Podnítit a motivovat jejich činnost ve volném čase – pohyb, doplňování vědomostí a dovedností využitelných v praxi – na základě forem vzdělávání uvedených v ŠVP. Zaměřit se na nové, neobvyklé, trendy nebo již vyzkoušené metody.
3. Vytvářet podmínky pro spolupráci s rodiči a osvětově působit na rodiče v oblasti zdravého životního stylu a v oblasti prevence problémů ve vývoji a výchově dětí a mládeže – osvětová činnost s rodiči na základě jejich spoluúčasti při volnočasových aktivitách. Osvětová činnost v podobě výukových programů. Téma programů je volena podle požadavků klientů, zpravidla škol.

4. Oblast Volný čas a zájmové aktivity

- pravidelná zájmová činnost
- příležitostná činnost,
- táborová činnost
- spontánní činnost

5. Oblast Zneužívání virtuálních drog a patologické hráčství

Důsledně prosazovat zákaz jakýchkoliv hazardních her v SVČ a jeho okolí nabídnutím jiných alternativ využití volného času.

6. Oblast záškoláctví

Sledování docházky i přesto, že činnost je na základě zájmu a v podstatě dobrovolná.

7. Oblast šikanování, vandalismu a jiných forem násilného chování

1. Pokusit se co nejdříve případný výskyt odhalit a účinně vyřešit.
2. Pokud se případ šikany vyskytne, snažit se vidět každý konkrétní případ zvenčí i zevnitř.
3. Spolupracovat s odborníky popř. i nestátními organizacemi zabývajícími se prevencí šikanování (kriminálníci pro mládež, sociální kurátoři, dětský psychiatr, spolupráce se základními školami i gymnáziem)

ŠIKANA – definice pojmu

úmyslné a opakované ubližování slabšímu (neschopnému obrany) jedincem nebo skupinou, jak fyzické, tak i psychické, ponižování lidské důstojnosti, jde spíše o postoj než o čin.

Stadia šikany:

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod.

Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito širitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor - „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s

námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stádium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání para struktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

Zvláštnosti u psychických šikan

U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí.

(Kolář, 2011)

STRATEGIE VYŠETŘOVÁNÍ

První pomoc při počáteční šikaně:

1. odhad závažnosti a formy šikany;
2. rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi;
3. nalezení vhodných svědků;
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory);
5. ochrana oběti;
6. předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru:
 - a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření);
 - b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku);
7. realizace vhodné metody:
 - a) metoda usmíření;
 - b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči);
8. třídní hodina:
 - a) efekt metody usmíření;
 - b) oznámení potrestání agresorů;
9. rozhovor s rodiči oběti;
10. třídní schůzka;
11. práce s celou skupinou

Krizový scénář pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně:

A. První (alarmující) kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;

2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. neprodlené informování vedení školy;

4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;

5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);

6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

7. rozhovor s obětí a informátory;

8. nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků;

9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;

10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi)

D. Náprava

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet; účet např. z důvodu etnicity, sexuální orientace, náboženského vyznání apod.;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejm. pronášené nepřátelským, nenávisným, pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání vedoucím zájmových útvarů či jiným pracovníkům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- vyhledává blízkost pedagoga;
- má-li žák promluvit před ostatními, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;

- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Zákonní zástupci žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechuť dítěte jít ráno do školy nebo zájmového útvaru (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nebo zájmového útvaru nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o odvoz autem;
- dítě chodí domů hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, projevuje i zlobu vůči rodičům;
- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma; své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy či zájmového útvaru;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

ŠIKANA ZAMĚŘENÁ NA PEDAGOGY

Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (pedagog × žák) a žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele. Tato forma šikany je tedy charakteristická tím, že strana s nižším statusem a nižší mírou formálně přidělené moci ubližuje straně s vyšším statusem a formální autoritou.

Šikana zaměřená na učitele/pedagogy se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorech, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.

Je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti. Ani takový pedagog nemusí disponovat kapacitou zamezit některým šikanujícím projevům vůči sobě. Pedagog může vnímat situaci, kdy je šikanován žáky, jako stigma a pociťuje stud a selhání, což mu zároveň často brání vyhledat pomoc u kolegů, vedení školy nebo ve svém okolí.

Učitelé/pedagogové se mohou ocitnout v paradoxní situaci, ve které jsou činěni zodpovědnými za násilí, které je namířeno proti nim samotným.

KYBERŠIKANA (šikana a pronásledování po internetu)

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- nebezpečné pronásledování (tzv. stalking, § 354 trestního zákoníku) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- účast na sebevraždě (§ 144 trestního zákoníku) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem přimět ji k sebevraždě, kterou skutečně spáchá či se o ni pokusí;
- porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 trestního zákoníku) – např. porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 trestního zákoníku), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- pomluva (§ 184 trestního zákoníku) – např. vytvoření webových stránek, které nepravdivě zesměšňují oběť;
- šíření pornografie dle § 191 trestního zákoníku (viz sexting);
- výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (dítětem se rozumí osoba mladší 18 let) dle § 192 trestního zákoníku (viz sexting)

Kyberšikana je produktem moderní doby a jejího technologického rozvoje. Vyvíjí – li se svět technologicky kupředu, vždy se najde skupina, která je tímto vývojem negativně ovlivněna.

STRATEGIE VYŠETŘOVÁNÍ KYBERŠIKANY

- rozhovor s informátory a oběťmi,
- nalezení vhodných svědků,
- individuální rozhovory se svědky,
- zajištění ochrany obětem,
- rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi (pokud je to možné)
- kontaktovat rodiče,
- uvědomit odbor sociální péče MěÚ a PČR – v případě prokazatelné kyberšikany (zde nemusí být agresorem dítě!!!)

Důležitá pravidla:

- nesdělovat nikomu po internetu svoje jméno, bydliště ...,
- kontrola ze strany rodičů, učitelů – seznámit žáky s bezpečným používáním internetu,
- v případě, že se žák stane terčem kyberšikany, svěřit se rodičům, pedagogům...

8. Oblast xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu

Důsledně potírat jakékoliv náznaky zejména rasismu a antisemitismu.

Vysvětlovat nutnost soužití bez intolerance jako jedinou cestu soužití národů, národnostních menšin a lidí různého náboženského vyznání. Tomu odpovídající společné aktivity popř. projekty

Realizace MPP a spolupráce s ostatními školami a pedagogickými i nepedagogickými pracovníky

- Podílet se na realizaci minimálního preventivního programu ve spolupráci s vedením škol a jejich koordinátory pro tuto činnost, a to na základě domluvy a koordinování přednášek nebo výukových programů.
- Dle možností zajišťovat odborníky z oblasti protidrogové prevence.
- Uplatňovat především diferencované přístupy zejména ve vztahu k věku a osobnostním zvláštnostem cílových skupin.
- Minimální preventivní program pravidelně jednou ročně vyhodnocovat a sledovat i jeho celkovou účinnost a průběh.
- Poskytovat informace ostatním pedagogům a vedoucím zájmových útvarů na pedagogických radách, využívat k informování také elektronickou poštu.
- Vést pedagogické pracovníky ke spolupráci a ke konzultování případných problémů s vedením SVC.
- Vyhledávat aktuální informace na internetových stránkách.
- Věnovat zvýšenou pozornost žákům s problémovým chováním a všimnout si jevů, které by mohly signalizovat počínající zneužívání návykových látek.
- Podporovat různé projekty, které motivují žáky školy ke vhodnému využívání volného času. Jde zejména o projekty s ekologickým zaměřením, dále projekty se zaměřením na zdravý životní styl (správná výživa, bruslení, plavání, atletika, různé sportovní turnaje a soutěže).
- Účastnit se pravidelných či jednorázových akcí, na které je nutno se v průběhu školního roku připravovat a které pořádají partnerské organizace:
 - Kroužkováná podívaná
 - Vánoční Kroužkováná podívaná
 - Vánoční florbalový turnaj
 - Florbalový turnaj
 - Taneční soutěž
 - Keramická výstava
 - A jiné

Za realizaci Minimálního preventivního programu zodpovídá ředitel SVČ.
S vytvořením programu jsou seznámeni všichni externí i interní pedagogičtí pracovníci, a to prostřednictvím pedagogických porad. Ostatní pracovníci SVČ jsou rovněž s tímto programem seznámeni a v rámci svých možností působí kladným příkladem na děti.

Minimální preventivní program je umístěn v kanceláři sídla.
Většina pedagogů i externích pracovníků spolupracuje na realizaci MPP v rámci různých forem trávení volného času.

Spolupráce probíhá na základě informací od pedagogů škol, kde SVČ působí a dále komunikací mezi pracovníky navzájem.

Tento MMP nabývá účinnosti dne 1. 9.2021

V Praze 1. 9. 2021

PhDr. Mgr. Marek vraný
ředitel SVČ